

Applying an Interactive Policy Making Approach to Formulating a Pattern of Anti-money Laundering

Davood Hosseinpour

*Corresponding author, Associate Prof., Department of Public Administration, Faculty of Economic and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: arjim000@gmail.com

Javad Madani

PhD. Candidate, Department of Public Administration, Faculty of Economic and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: javadmadani000@gmail.com

Abstract

Objective: Interactive policy-making theory is one of the most recent theories in the field of public policy-making. An interactive policy is a process in which several groups are actively involved and jointly make a decision. Regarding the status of the policy-making process in the Islamic Republic of Iran, there is a strong need for such mechanisms so that they can act against the infamous phenomena such as money laundering. Money laundering is one of the most significant examples of administrative corruption that occurs in most of the countries of the world. The purpose of the present research is to use an interactive policy approach to formulate a model to resist money laundering that is developed exclusively in the Islamic Republic of Iran banking system.

Methods: The mixed research method is applied in this research (comprising both qualitative-quantitative and qualitative research methods) that uses exploratory sequential approach to collect qualitative data and then uses theme analysis to collect quantitative data.

Results: According to the research findings, 285 indicators were extracted from interviews and local and international literature. Among these indicators, 59 main themes, 16 organizing themes and 5 inclusive themes were identified.

Conclusion: Based on the results of the research, the application of interactive policy-making approach in formulating an anti-money laundering model provides a participatory and managerial approach that can be influential in combating money laundering based on knowledge and using participatory interactions of effective players.

Keywords: Policy, Interactive policy making, Money laundering, Anti- money laundering.

Citation: Hosseinpour, D., Madani, J. (2019). Applying an Interactive Policy Making Approach to Formulating a Pattern of Anti-money Laundering *Journal of Public Administration*, 11(1), 73-98. (in Persian)

Journal of Public Administration, 2019, Vol. 11, No.1, pp. 73-98

DOI: 10.22059/jipa.2019.271304.2439

Received: July 30, 2018; Accepted: December 11, 2018

© Faculty of Management, University of Tehran

کاربرد رویکرد خطمشی گذاری تعاملی در تدوین الگوی مبارزه با پول شویی

داود حسین پور

* نویسنده مسئول، دانشیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: arjim000@gmail.com

جواد معدنی

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: javadmadani000@gmail.com

چکیده

هدف: نظریه خطمشی گذاری تعاملی از جدیدترین نظریه‌های مطرح در دانش خطمشی گذاری عمومی است. خطمشی گذاری تعاملی فرایندی است که به موجب آن گروه‌های متعددی فعالانه نقش ایفا می‌کنند و به‌طور مشترک به یک تصمیم می‌رسند. با توجه به وضعیت فرایند خطمشی گذاری در جمهوری اسلامی ایران، نیاز به چنین سازوکارهایی دوچندان است تا بتوان با پدیده‌های شومی همچون پول شویی مقابله کرد. پول شویی از مصادیق بسیار مهم فساد اداری است که در اغلب کشورهای دنیا صورت می‌گیرد. هدف پژوهش حاضر استفاده از رویکرد خطمشی گذاری تعاملی در تدوین الگوی مبارزه با پول شویی است که به‌طور خاص در سیستم بانکداری جمهوری اسلامی ایران تدوین می‌شود.

روش: روش تحقیق، ترکیبی یا آمیخته (شامل دو مطالعه کیفی - کمی) است که با استفاده از رویکرد متوالی اکتشافی، ابتدا به تحلیل داده‌های کیفی با استفاده از روش تحلیل مضمون می‌پردازد و پس از آن، داده‌های کمی را جمع‌آوری و تحلیل می‌کند.

یافته‌ها: با بررسی مصاحبه‌ها و ادبیات داخلی و بین‌المللی، ۲۸۵ شاخص استخراج شد که از میان این شاخص‌ها، ۵۹ مضمون اساسی، ۱۶ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر شناسایی شد.

نتیجه‌گیری: کاربرد رویکرد خطمشی گذاری تعاملی در تدوین الگوی مبارزه با پول شویی، فراهم‌کننده تدابیر مشارکت‌جویانه و مدیریتی‌ای است که با اشراف اطلاعاتی و بهره‌مندی از مشارکت‌های تعاملانه بازیگران مؤثر، می‌تواند در مبارزه با پول شویی مثرتر باشد.

کلیدواژه‌ها: خطمشی، خطمشی گذاری تعاملی، پول شویی، مبارزه با پول شویی.

استناد: حسین پور، داوود؛ معدنی، جواد (۱۳۹۸). کاربرد رویکرد خطمشی گذاری تعاملی در تدوین الگوی مبارزه با پول شویی. فصلنامه مدیریت دولتی، ۱۱(۱)، ۷۳-۹۸.

فصلنامه مدیریت دولتی، ۱۳۹۸، دوره ۱۱، شماره ۱، صص. ۷۳-۹۸

DOI: 10.22059/jipa.2019.271304.2439

دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۰۸، پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۲۰

© دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

مقدمه^۱

فساد اداری نوعی فعالیت غیرقانونی و غیرشفاف است که از دیرباز تاکنون وجود داشته و نمی‌توان منکر آن شد. این پدیده شوم دارای مصادیق متعددی است که توسط مرکز جهانی مبارزه با فساد اداری^۲ (۲۰۱۴) در دسته‌بندی کاملی قرار گرفته و عبارت‌اند از: رشوه، حق‌التسریع، اخاذی، تقلب، کلاهبرداری، تبانی، سوءاستفاده از قدرت، اختلاس، پول‌شویی. مبارزه با فساد اداری و کاهش آن، دغدغه همیشگی حکمرانان بوده و برای دستیابی به این هدف از ابزارهای مختلفی بهره گرفته شده است (سپهوند، عارف‌نژاد، سپهوند، فتحی چگنی، ۱۳۹۷). پول‌شویی از مصادیق بسیار اصلی و شایعی است که در اغلب کشورهای جهان صورت می‌گیرد. این پدیده زمانی رخ می‌دهد که وجوه نقدی یا دارایی‌های به‌دست‌آمده توسط فعالیت‌های مشکوک، از یک مکان به مکان دیگر جابه‌جا شود تا منبع اصلی پول کثیف از بین برود و مشخص نشود این پول از کدام روش به‌دست آمده است (مرکز جهانی مبارزه با فساد اداری، ۲۰۱۴). این مقوله دارای آثار و تبعات منفی فراوانی در عرصه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی است. آثار و تبعاتی همچون گسترش فساد و ارتشا در سطح جامعه، تضعیف بخش دولتی و خصوصی، کاهش اعتماد به بازارهای مالی، کاهش درآمد دولت، تقویت منابع و شبکه مالی مجرمان و مانند آنها. تبعات منفی این پدیده شوم موجب شده است تا حاکمیت کشورها - همگام با مراجع بین‌المللی - درصدد مبارزه با آن برآیند و با تصویب قوانین و مقررات لازم‌الاجرا، از وقوع این جرم در بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری پیشگیری کنند یا در صورت وقوع، متخلفان را شناسایی و به مراجع قضایی معرفی کنند. با توجه به وضعیت ژئوپلیتیک و سیستم اداری در ایران، کشور ما نیز از لحاظ فساد اداری، دارای وضعیت مناسبی نیست. طبق گزارش سازمان شفافیت بین‌الملل (TI)^۳ در سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷، رتبه ایران بین ۱۸۰ کشور بررسی شده از ۱۲۷ تا ۱۳۱ متغیر است (سازمان شفافیت بین‌الملل، ۲۰۱۷). مؤسسه «بازل»^۴ سوئیس در می سال ۲۰۱۶، آماري درباره ريسک پول‌شویی در کشورهای گوناگون منتشر کرد که بنا بر آن، ایران جزء کشورهای قرار گرفت که دارای بالاترین ریسک پول‌شویی در جهان است. ریسک بالای پول‌شویی در یک کشور، به معنای بالا بودن احتمال و امکان پول‌شویی در آن کشور است. همچنین، گروه ویژه اقدام مالی (FATF)^۵ در گزارشی، ایران و کره شمالی را در زمره کشورهای غیرهمکار یا فهرست سیاه قرار داد و اقدامات متقابل را علیه این کشورها توصیه کرد (گزارش شاخص مبارزه با پول‌شویی^۶، ۲۰۱۶). از سویی دیگر مشاهده می‌کنیم که نهادهای داخلی مبارزه با پول‌شویی، در مقابله با این پدیده شوم اهتمام جدی‌ای ندارند. به باور بسیاری از صاحب‌نظران، علت آن است که این نهادها، خطمشی‌ها و چارچوب‌های مشخصی در مبارزه با پول‌شویی نداشته و حتی برخی از آنها در رابطه با تدوین و اجرای خطمشی‌ها هماهنگی لازم را ندارند. به بیان دیگر،

۱. این مقاله مستخرج از رساله دکتری با عنوان «چارچوب خطمشی‌گذاری تعاملی برای مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری جمهوری اسلامی ایران» است که با حمایت‌های مادی و معنوی بانک صنعت و معدن جمهوری اسلامی ایران انجام شده است.

2. Global Infrastructure Anti-Corruption Centre (GIACC)
3. Transparency International
4. BASEL
5. Financial Action Task Force (FATF)
6. Basel AML Index Report

تازگی و ابهام در خطمشی‌های مبارزه با پول‌شویی از یک‌سو و ناهماهنگی برخی نهادهای مؤثر در مبارزه با پول‌شویی از سوی دیگر، بی‌نظمی و سردرگمی را بیش‌ازپیش کرده و نیاز سیستم بانکداری کشور ما را به سازوکاری مؤثر در هماهنگی و اتخاذ راهکارها در مبارزه با پول‌شویی دوچندان کرده است.

به باور بسیاری از اندیشمندان، امروزه نوع جدیدی از جنگ در حال آتش‌افروزی است. در این جنگ بدون آنکه گلوله‌ای شلیک شود یا بمب و مواد منفجره‌ای ساخته شود، از تحریم‌های اقتصادی و محدودیت‌های بانکی استفاده می‌شود. این واقعیت، جنگ مالی مدرن است. در این نوع جنگ، مؤسسه‌های مالی و بانکی هدف هستند و تقریباً همه جوامع در معرض خطر قرار دارند (لین^۱، ۲۰۱۶). در حال حاضر مقوله پول‌شویی به‌عنوان مهم‌ترین مصادیق فساد اداری، از اصلی‌ترین و حساس‌ترین موضوعات بانکداری است و هرگونه تخطی در آن، زمینه‌ساز بروز مسائل و مشکلات جبران‌ناپذیری است و از سوی دیگر، اتخاذ اقدام‌ها و راهکارهای مناسب در این زمینه می‌تواند ریسک‌ها و تهدیدهای متعددی را از بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری دور کند. در بعد بین‌المللی نیز، این مسائل به‌طور جدی‌گریبان‌گیر کشور ماست که به‌راحتی نمی‌توان از آنها چشم‌پوشی کرد. با توجه به مسائل پیش‌آمده در پسابرجام، «بانکداری» از جمله حوزه‌هایی است که جامعه بین‌المللی از طریق آن کشور ما را تحت تأثیر قرار داده است. بر اساس متن برجام، استفاده از تمام خدمات بانکی و مؤسسه‌های مالی و اعتباری بین‌بانکی دنیا برای ایران فراهم خواهد شد و در همین رابطه باید اقدامات اساسی‌ای در سیستم بانکداری جمهوری اسلامی ایران اتخاذ شود که همگام با استانداردهای بین‌المللی است. از جمله این موارد، حوزه مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری است. پدیده پول‌شویی، سلامت مؤسسه‌های پولی و مالی را به خطر می‌اندازد و همچنین به اشکال مختلف موجب بی‌ثباتی آنها می‌شود.

از موارد فوق این‌گونه برداشت می‌شود که جمهوری اسلامی ایران برای دستیابی مؤثر به سیستم سالم، به تعامل نهادهای خطمشی‌گذار در زمینه مبارزه با پول‌شویی نیاز دارد که در این رابطه، بایستی اقدامات مؤثری اتخاذ شود. خطمشی‌گذاری از اساسی‌ترین و مهم‌ترین این اقدامات است که اندیشمندان مدیریت، آن را قوانین و استراتژی‌هایی می‌دانند که دولت برای هدایت و مدیریت برنامه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و اداری و غیره تدوین می‌کند (هیل و هیوپ^۲، ۲۰۱۴؛ دای^۳، ۲۰۱۷؛ کتونین^۴، ۲۰۰۸). اما با توجه به شرایط خاص جمهوری اسلامی ایران در عرصه مبارزه با پول‌شویی، به رویکرد جامع و چندبعدی نیاز است تا در مبارزه با آن مثمر‌تر باشد. یک دیدگاه یاری‌کننده در مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری، «خطمشی‌گذاری تعاملی»^۵ است که همواره بر نقش اصلی نهادهای خطمشی‌گذار (تصمیم‌گیرنده) در مقابله با این مسئله تأکید دارد. خطمشی‌گذاری تعاملی فرایندی است که به‌موجب آن گروه‌های متعددی فعالانه ایفای نقش می‌کنند و به‌طور مشترک به یک تصمیم می‌رسند. به‌موجب خطمشی‌گذاری تعاملی، هیئت

1. Lin
2. Hill & Hupe
3. Dye
4. Kettunen

۵. خطمشی‌گذاری تعاملی (Interactive policy making) از جدیدترین و آخرین نظریه‌های مطروحه در دانش خطمشی‌گذاری است.

حاکم با سایر مقامات صلاحیت‌دار و نهادها برای ایجاد خطمشی همکاری می‌کند. به علاوه، خطمشی‌گذاری تعاملی مبتنی بر این فرض است که تعامل سازمان‌های تأثیرگذار در فرایند خطمشی‌گذاری می‌تواند زمینه بهتری را برای اجرای پیش‌بینی‌ها آماده کند. مبارزه با پول‌شویی، با کنترل دسترسی به سیستم مالی و جلوگیری از ورود پول کثیف به سیستم مالی آغاز می‌شود و بانک‌ها به‌عنوان هسته اصلی شبکه حفاظت از سیستم مالی، وظیفه بزرگی را برعهده دارند. در این رابطه، با توجه به تجربه‌های بین‌المللی در زمینه برنامه‌های مبارزه با پول‌شویی، تمام بانک‌های خصوصی، دولتی و مؤسسه‌های اعتباری، به‌منظور مبارزه با پول‌شویی ملزم به رعایت اصولی هستند که سازمان‌های بین‌المللی فعال در زمینه مبارزه با پول‌شویی و تمام کشورهایی که دارای قانون مبارزه با پول‌شویی بوده و برنامه‌های مبارزه با پول‌شویی را فعالانه دنبال می‌کنند، درباره آن به توافق عمومی رسیده‌اند. همچنین نیاز به تدابیر مشارکت‌جویانه و مدیریتی و اشراف اطلاعاتی با بهره‌گیری از روش‌های پیشرفته در مقاطع مختلف، حیاتی به نظر می‌رسد که خطمشی‌گذاری تعاملی می‌تواند این مهم را به منصفه ظهور و اجرا برساند. هدف اصلی پژوهش حاضر این است که با استفاده از رویکرد خطمشی‌گذاری تعاملی، الگوی مبارزه با پول‌شویی را تدوین کند تا در نیل به اهداف یاد شده مثمرتر باشد.

پیشینه نظری پژوهش

خطمشی‌گذاری تعاملی

در فرایند تدوین خطمشی‌های عمومی، بازیگران (فعالان) متعددی در عرصه‌های مختلف و در بازه زمانی متغیر، بر سر راه‌حل‌های مسائل فراروی جامعه تعامل می‌کنند. هریک از این بازیگران، اهداف، منافع، برداشتها و دغدغه‌های خاص خود را نسبت به حل مسئله عمومی دارند (امیری، دانایی فرد، زارعی متین، امامی، ۱۳۹۰). در چند دهه اخیر که مسئله خطمشی‌گذاری به مذاقه گذاشته شده است؛ محققان به‌صورت پراکنده بحث‌هایی را درباره تعامل سازمان‌ها و نهادهای مؤثر در خطمشی‌گذاری به میان آورده‌اند. اما در سال ۱۹۹۹، ون وئرکیوم^۱ در مقاله‌ای با عنوان «خطمشی‌گذاری تعاملی: اصول (قواعد کلی)»^۲ ضمن مطالعه درباره این مبحث، بیان کرد که خطمشی‌گذاری تعاملی فرایندی است که به‌موجب آن گروه‌های متعددی فعالانه ایفای نقش می‌کنند و به تصمیم مشترکی می‌رسند. همچنین دریسن، گلاسبرگن و ورداس^۳ (۲۰۰۱)؛ دوریس^۴ (۲۰۱۰) ون تاتنهووه، ادلنبوس و ژان کلوک^۵ (۲۰۱۰) نیز در رابطه با این مقوله، مطالبی را به میان آورده‌اند. اما این مبحث مهم به‌دلیل جدید بودن، از لحاظ نظری غنی نبوده و به بیان کلی‌تر با کمبود مبانی نظری مواجه است.

مطالعه شیوه‌ها و روش‌های جدید خطمشی‌گذاری متناسب با پیچیدگی مسائل جامعه، می‌تواند یکی از ابزارهای مهم مدیریت دولتی در اداره بهتر امور محسوب شود (صفری دشتکی، زارع و نیک‌بخش، ۱۳۹۶). خطمشی‌گذاری تعاملی

1. C. van Woerkum
2. Interactive Policy-Making: The Principles
3. Driessen, Glasbergen, & Verdaas
4. De Vries
5. Van Tatenhove, Edelenbos & Jan Klok

یکی از این ابزار مهم است. این نوع خطمشی گذاری، فرایندی است که به موجب آن هیئت حاکم با سایر مقامات صلاحیت دار و سازمان ها برای ایجاد خطمشی، همکاری می کند. هدف این فرایند تسهیل اجرای خطمشی به صورت مؤثرتر است. این مقوله بر این فرض استوار است که وقتی بخش های (قوای) سه گانه^۱ نقش فعالی را در ایجاد خطمشی ایفا می کنند، احتمال بیشتری دارد که نتایج آن را بپذیرند. به علاوه، خطمشی گذاری تعاملی مبتنی بر این فرض است که تعامل سازمان های تأثیرگذار در فرایند خطمشی گذاری می تواند زمینه بهتری را برای اجرای پیش بینی ها آماده کند. خطمشی گذاری تعاملی فرصتی را برای ایجاد خطمشی از طریق گفت و گو فراهم می کند. به بیان دیگر خطمشی گذاری تعاملی دعوت به مشارکت و هم مدیریتی است (دریسن و همکاران، ۲۰۰۱). این نوع خطمشی گذاری بر همکاری و مشارکت همه جانبه نهادهای دولتی و خصوصی و غیره با آحاد مردم تأکید دارد که با همکاری یکدیگر، خطمشی هایی را تدوین و اجرا می کنند که توافق و رضایت جمعی را در پی دارد (هیل و هیوپ، ۲۰۱۴).

مراحل خطمشی گذاری تعاملی

رویه های از قبل تعیین شده ای برای خطمشی گذاری تعاملی وجود ندارد. با این حال، رویه هایی از تکنیک مربوط به خطمشی گذاری تعاملی در سازمان هایی به دست می آید که می توان آنها را مراحل معینی برای مسیر خطمشی در نظر گرفت. در ادامه، این مراحل به عنوان مراحل در خطمشی گذاری تعاملی بیان خواهد شد. این مراحل به طور خطی به هم متصل نیستند و بهتر است ارتباط بین مراحل را روابط دایره ای توصیف کرد. طی فرایند خطمشی، بازخورد را می توان از مراحل قبلی به دست آورد و همچنین فرایند خطمشی را می توان از چندین موقعیت آغاز کرد. هنگامی که مرحله ای به پایان می رسد، مرحله دیگر آغاز می شود. در عمل همیشه مرز مراحل به آسانی تشخیص داده نمی شود، اما این مراحل را باید ارکان تعیین کننده موجود در فرایند خطمشی گذاری تعاملی تعبیر و تفسیر کرد. اجرای واقعی این مراحل از موردی به مورد دیگر تفاوت دارد. این دلیلی است برای اینکه چرا نمی توانیم ادعای ارائه رویه استاندارد را داشته باشیم (دریسن و همکاران، ۲۰۰۱).

- مرحله اول: شناسایی^۲. در این مرحله مقدماتی، فرایند را باید برحسب پیچیدگی و وابستگی مشخص کرد. نمودار ویژگی های فرایند باید به کمک تحلیلگران موقعیت رسم شود و بر مبنای آن نمودار، می توان برآوردهای اولیه از فرصت ها و ریسک های فرایند را انجام داد.
- مرحله دوم: ابتکار عمل^۳. این مرحله ای است که در آن فرایند به طور رسمی آغاز می شود. مشارکت کنندگان به یکدیگر می گویند که انتظار به دست آوردن چه چیزی را دارند و چه چیزی را می توانند عرضه کنند. در این هنگام باید تأیید و پشتیبانی از روش منتخب برای استفاده، به دست آید.

۱. منظور از بخش های (قوای) سه گانه، همان قوای مقننه، مجریه و قضائیه است.

- مرحله سوم: تدوین چشم‌انداز مشترک^۱. در این مرحله باید تعیین شود که آیا می‌توان اجماع را میان بخش‌ها به‌دست آورد یا نه؟ از مشارکت‌کنندگان انتظار می‌رود که بر سر تعریفی مشترک از مسائل و اهداف پروژه توافق کنند.
- مرحله چهارم: حل مسئله مشترک (بررسی ایده‌ها)^۲. در این مرحله، ایده‌های هریک از شرکت‌کنندگان، قبل از اقدام بررسی می‌شود.
- مرحله پنجم: تصمیم‌گیری^۳. در این مرحله تصمیم رسمی آغاز شده و میزان حمایت از تصمیم میان تعداد زیادی از بخش‌ها تعیین می‌شود.
- مرحله ششم: اجرا و ارزیابی^۴. در این مرحله، اقدامات توافق‌شده وارد فاز اجرایی می‌شوند. همچنین تا اندازه‌ای «کنترل» پیشرفت کار باید انجام شود (دریسن و همکاران، ۲۰۰۱).

پول‌شویی

نخستین بار فردی به نام آل کاپون^۵ گروهی مخفی را که هر یک متخلف حرفه‌ای بودند، به نام آل کاپون‌ها تشکیل داد. اعضای این گروه به اخاذی و زورگیری از مردم اقدام می‌کردند و برای پنهان‌سازی شیوه عمل و جرمشان، رختشوی‌خانه‌ای را راه‌اندازی کردند تا نشان دهند درآمدشان را از طریق کار کردن در این رختشوی‌خانه به‌دست می‌آورند. بدین شکل بود که اصطلاح پول‌شویی به‌وجود آمد. پول‌شویی فعالیت غیرقانونی است که طی انجام آن، عواید و درآمدهای به‌دست‌آمده از اعمال خلاف قانون، مشروعیت می‌یابد. به بیان دیگر، پول‌های کثیف به‌دست‌آمده از اعمال خلاف، به پول‌های به‌ظاهر تمیز تبدیل شده و در بدنه اقتصاد جایگزین می‌شود (هامین، عمر و عبدال‌حکیم^۶، ۲۰۱۵). عمل پول‌شویی میزان جرم، جنایت، فساد، رشوه و تروریسم را چند برابر می‌کند، بنابراین هزینه کلی شایان توجهی برای جامعه دربردارد (گنوتزمن، مک کارتی و آنگر^۷، ۲۰۱۰).

مراحل فرایند پول‌شویی

پول‌شویی فرایندی پیچیده، مستمر، درازمدت و گروهی است که به‌طور معمول در مقیاسی بزرگ انجام می‌شود و می‌تواند از محدوده جغرافیایی - سیاسی یک کشور فراتر رود. بر اساس این فرایند، عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه با گذر از مراحل مختلف وارد نظام مالی و فعالیت‌های قانونی می‌شود و با پنهان‌ماندن منشأ غیرقانونی آن، ظاهری قانونی می‌یابد. به‌طور کلی فرایند پول‌شویی دارای سه مرحله زیر است (سریناگار^۸، ۲۰۱۶):

1. Common perception
2. Joint problem-solving
3. Decision-making
4. Implementation and evaluation
5. Al Capone
6. Hamin, Omar & AbdulHakim
7. Gnutzmann, McCarthy, & Unger
8. Srinagar

الف) جای گذاری^۱

اولین مرحله از فرایند پول شویی، جای گذاری یا تزریق عواید (دفع فیزیکی پول نقدی به دست آمده از فعالیت‌های تبهکارانه) از فعالیت‌های مجرمانه به شبکه مالی رسمی است که با هدف تبدیل عواید از حالت نقدی به ابزارها و دارایی‌های مالی انجام می‌شود و برای سپرده گذاری در بانک‌های داخلی یا سایر مؤسسه‌های مالی رسمی و غیررسمی در مؤسسه‌های مالی خارجی یا برای خرید کالاهای با ارزش مانند آثار هنری، هواپیما، فلزها و سنگ‌های قیمتی به بیرون از مرزها انتقال داده می‌شود.

ب) لایه بندی^۲

جدا کردن عملکرد و فعالیت‌های تبهکارانه از منبع اصلی، از طریق لایه‌های تراکنش مالی انجام می‌شود. این لایه‌ها برای ایجاد مانع حسابرسی، پنهان کردن منشأ سرمایه و فاش نشدن نام آنها طراحی شده‌اند. به بیان کلی‌تر، این مرحله که در واقع جداسازی عواید به دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه یا فعالیت‌های موجود آن است، از طریق ایجاد لایه‌های پیچیده‌ای برای انتقال مالی چندگانه با هدف ایجاد ابهام در فرایند حسابرسی و مجهول گذاشتن هویت طرف‌های اصلی معامله و ناممکن کردن ردگیری منشأ عواید مزبور صورت می‌گیرد.

ج) یکپارچه سازی^۳

آخرین مرحله در فرایند پول شویی، یکپارچه سازی یا فراهم کردن پوشش و ظاهری مشروع و توجیه قانونی برای عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه است. چنانچه مرحله لایه‌چینی با موفقیت انجام شود، عواید شسته شده با استفاده از طرح‌های یکپارچه سازی، به نحوی وارد جریان اصلی اقتصادی می‌شود که بازگشت به سیستم مالی وجوه، شکل و ظاهری قانونی می‌یابد (سریناگار، ۲۰۱۶).

ذکر این نکته ضروری است که فرایند پول شویی ممکن است جداگانه یا هم‌زمان رخ دهد. چگونگی استفاده از این مراحل به سازوکارهای موجود برای پول شویی و شرایط سازمان‌های مجرم بستگی دارد. در چند دهه اخیر که بحث خط‌مشی گذاری بسیار به مذاقه گذاشته شده است؛ محققان مباحث پراکنده‌ای را به میان آورده‌اند. در سال ۱۹۹۹، ون و ترکیوم در مقاله‌ای با عنوان «خط‌مشی گذاری تعاملی: اصول (قواعد کلی)» پس از بررسی این مبحث بیان کرد که خط‌مشی گذاری تعاملی، فرایندی است که به موجب آن گروه‌های متعددی فعالانه ایفای نقش می‌کنند و به تصمیم مشترکی می‌رسند. محققان دیگری چون دریسن و همکاران (۲۰۰۱)؛ دِ وریس^۴ (۲۰۱۰) ون تاتنهووه و همکاران (۲۰۱۰) مباحثی را درباره خط‌مشی گذاری تعاملی به میان آورده‌اند. اما این مبحث مهم، به دلیل جدید بودن غنای نظری چندانی ندارد و با کمبود مبانی نظری مواجه است.

1. Placement
2. Layering
3. Integration
4. De Vries

رزاکرمن و کارینگتون^۱ (۲۰۱۳) در کتابی با عنوان *خطمشی‌های مبارزه با فساد اداری* به بررسی مزیت‌ها و دغدغه‌های حکمرانی خوب^۲ و برنامه‌های تمام مؤسسه‌های مالی بین‌المللی در مبارزه با فساد اداری پرداختند. آنها در چندین فصل این کتاب تأکید کرده‌اند که «پول‌شویی» از مهم‌ترین و اصلی‌ترین مصادیق فساد در جهان است. نیکولوسکا و سیمونوسکی^۳ (۲۰۱۲) در تحقیقی با عنوان «نقش سیستم بانکداری به‌عنوان نهادی برای پیشگیری از پول‌شویی در مقدونیه» بیان کردند که پول‌شویی جرم ثانویه‌ای^۴ است که از آن به‌عنوان سهل‌ترین راه برای سازماندهی فعالیت‌های مجرمان در سیستم پولی و مالی قانونی یاد می‌شود.

آبیولا و کهینده^۵ (۲۰۱۲) در تحقیقی با عنوان «خطمشی‌های مبارزه با پول‌شویی و تأثیر آنها بر عملکرد بانک‌های نیجریه»، به دنبال بررسی نقش خطمشی‌های مبارزه با پول‌شویی در بخش بانکداری نیجریه و تأثیر آنها بر عملکرد این بانک‌ها بودند. در نتیجه تحقیق بیان کردند که خطمشی‌های اتخاذشده برای مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری، بر ماهیت عملکرد بانک‌ها در اقتصاد تأثیرگذار است. این نتیجه با توجه به این واقعیت به‌دست آمده که لازم نیست بانک‌ها برای افزایش عملکردشان، کانالی برای فعالیت‌های پولی غیرقانونی داشته باشند؛ زیرا پول‌شویی پیامدهای منفی‌ای را بر اقتصاد کشور، کاهش درآمد دولت، افزایش جرم و بزه در جامعه، تهدید ثبات سیاسی و امنیت داخلی یک ملت در پی دارد. مت ایسا، سانوزی و برنز^۶ (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «ریسک پول‌شویی: از دیدگاه بانکداران و مراجع نظارتی» به بررسی ریسک در خطمشی‌های مبارزه با پول‌شویی در سطح بین‌المللی پرداختند و تأکید کردند که سیستم‌های بانکی، اصلی‌ترین آسیب‌پذیری را از پول‌شویی متحمل می‌شوند.

مفهوم خطمشی‌گذاری تعاملی، ابتدا به‌عنوان نوعی تکنیک مدیریتی استفاده شد و چون در یک کشور اروپایی (هلند) به‌وجود آمد، قابلیت تعمیم در سایر کشورها را نداشت. اما با توجه به نقش پررنگ تمام نهادها و مردم در حوزه خطمشی‌گذاری، این نظریه بیش از پیش در کانون توجه قرار گرفت. از آنجا که این مفهوم دارای فقر نظری است، کاربردپذیری آن در تحقیقات با شکاف‌ها و ایرادهای تئوریک مواجه می‌شود. با مرور پیشینه پژوهش نیز می‌توان دریافت که تاکنون چنین تحقیقی در این زمینه صورت نگرفته و این خلأ بسیار محسوس است و نمی‌توان از آن چشم‌پوشی کرد.

روش‌شناسی پژوهش

طرح کلی تحقیق با توجه به هدف، کاربردی است. روش تحقیق آن آمیخته^۷ با رویکرد متوالی اکتشافی^۸ است. در این

1. Rose-Ackerman & Carrington

2. Good Governance

3. Nikoloska & Simonovski

۴. پول‌شویی جرم ثانویه است، یعنی ابتدا جرمی به‌وقوع می‌پیوندد و به‌منظور قانونی جلوه دادن سود به‌دست آمده از آن جرم، پول‌شویی رخ می‌دهد.

5. Abiola & Kehinde

6. Mat Isa, Sanusi & Barnes

7. Mixed Method

8. Sequential Exploratory Strategy

طرح، ابتدا داده‌های کیفی و پس از آن، داده‌های کمی جمع‌آوری و تحلیل می‌شوند. اولویت معمولاً با فاز کیفی است و داده‌های کمی برای تقویت داده‌های کیفی استفاده می‌شود.

در بخش کیفی، ابتدا از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی اسناد بالادستی در حوزه مبارزه با پول‌شویی و همچنین مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، مضامین استخراج شدند و با استفاده از روش‌های کیفی همچون تحلیل مضمون^۱، به الگو تبدیل شدند. در ادامه، خبرگان به بررسی الگوی به‌دست آمده پرداختند و برای سنجش اجزای الگو یا روایی آن، نظر خود را اعلام کردند.

روش تحلیل مضمون، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (براون و کلارک^۲، ۲۰۰۶). بنابراین، تحلیل مضمون برخلاف برخی از روش‌های کیفی، به چارچوبی نظری - که از قبل وجود داشته باشد - وابسته نیست و از آن می‌توان در چارچوب‌های نظری متفاوت و برای امور مختلف، استفاده کرد. همچنین، تحلیل مضمون روشی است که هم برای بیان واقعیت و هم برای تبیین آن به‌کار می‌رود (عابدی جعفری، تسلیمی، فقیهی، شیخ‌زاده، ۱۳۹۰: ۱۵۲).

تحلیل تم فراگرد بازگشتی است که می‌توان بین مراحل آن به عقب و جلو حرکت کرد (براون و کلارک، ۲۰۰۶). به‌علاوه، این روش در طول زمان انجام می‌پذیرد.

مراحل شش‌گانه تحلیل تم عبارت‌اند از: ۱. آشنایی با داده‌ها؛ ۲. ایجاد کدهای اولیه؛ ۳. جست‌وجوی تم‌ها؛ ۴. بازبینی تم‌ها؛ ۵. تعریف و نام‌گذاری تم‌ها؛ ۶. تهیه گزارش.

در این پژوهش، داده‌های به‌دست‌آمده از اسناد بالادستی و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، با استفاده از روش تحلیل مضمون گردآوری و تحلیل شدند و همان‌طور که بیان شد، در اختتام کار، الگوی به‌دست آمده از دیدگاه خبرگان بررسی شد تا اجزای آن تأیید شود (فاز کمی).

مشارکت‌کنندگان در تحقیق حاضر، کلیه بازیگران مؤثر نهادهای خط‌مشی‌گذار داخلی کشور در مبارزه با پول‌شویی و همچنین نمایندگانی از نهادهای همکاری بین‌المللی در حوزه مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند (یکی از روش‌های نمونه‌گیری کیفی) شناسایی شدند و با آنها مصاحبه شد. واضح است که تعداد نمونه‌ها با توجه به دستیابی به اشباع نظری تعیین می‌شود. در این پژوهش از نمونه‌گیری هدفمند روش متوالی یا متواتر استفاده شده است. در این روش‌ها به‌جای انتخاب تعداد نمونه ثابت، حجم نمونه آن‌قدر افزایش می‌یابد تا زمانی که داده‌ها کافی باشد (بنینگ^۳، ۲۰۰۲). شایان ذکر است که در انتخاب خبرگان، از افرادی در پژوهش بهره‌برده می‌شود که در این حوزه تجربه چندین ساله دارند و همچنین، با توجه به ماهیت مقوله خط‌مشی‌گذاری، بایستی جزء بازیگران تقنینی یا اجرایی باشند؛ زیرا با توجه به اقتضات ماهیت رشته خط‌مشی‌گذاری و به‌ویژه خط‌مشی‌گذاری تعاملی در ایران، حوزه بازیگران و گروه‌های ذی‌نفع آن در داخل کشور متنوع و متکثر است. از این رو پژوهشگر در تدوین الگوی مدنظر، ناگزیر

1. Thematic Analysis
2. Braun & Clarke
3. Banning

به در نظر گرفتن بازیگران اصلی (خبرگان مشارکت‌کننده در پژوهش) در تدوین الگوی خطمشی‌گذاری تعاملی در حوزه مبارزه با پول‌شویی است. این بازیگران عبارت‌اند از: اداره مبارزه با پول‌شویی بانک مرکزی؛ هیئت نظارت بانک مرکزی؛ رؤسای تمام اداره‌های مبارزه با پول‌شویی بانک‌های دولتی، خصوصی، مؤسسه‌های مالی و اعتباری، بانک‌های مشترک و خارجی در ایران؛ اعضای شورای عالی مبارزه با پول‌شویی (مرکز اطلاعات مالی و مبارزه با پول‌شویی)؛ اعضای کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی و رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس؛ نهاد رهبری (مجمع تشخیص مصلحت نظام)؛ ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی (رئیس جمهوری)؛ وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران؛ سازمان بازرسی کل کشور؛ رؤسای تمام دفاتر مبارزه با پول‌شویی سازمان‌ها (مانند سازمان مالیات، بیمه مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار و...)؛ اعضای شورای پول و اعتبار، افراد باتجربه و متخصص هیئت دولت و کمیسیون اقتصادی دولت در رابطه با پول‌شویی؛ واحدها و گروه‌های همکاری بین‌المللی فعال در جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با پول‌شویی.

جدول ۱. مشارکت‌کنندگان در تحقیق

تعداد منتخبان	شرح
۱	اداره مبارزه با پول‌شویی و هیئت نظارت بانک مرکزی
۵	بانک‌های دولتی و خصوصی
۱	شورای پول و اعتبار
۳	افراد باتجربه و متخصص هیئت دولت و کمیسیون اقتصادی دولت در رابطه با پول‌شویی
۴	خبرگان دانشگاهی
۲	سازمان بازرسی کل کشور

یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در روش‌شناسی تحقیق توضیح داده شد، رویکرد پژوهش آمیخته یا ترکیبی با رویکرد متوالی اکتشافی است. در این طرح ابتدا داده‌های کیفی و پس از آن، داده‌های کمی جمع‌آوری و تحلیل می‌شوند. اولویت معمولاً با فاز کیفی است و داده‌های کمی برای تقویت داده‌های کیفی استفاده می‌شود. در فاز کیفی، با استفاده از روش تحلیل مضمون، مضامین مربوطه استخراج شده و در نهایت، به یک الگوی مطلوب تبدیل می‌شوند.

فاز نخست (فاز کیفی)

پس از بررسی مطالعات کتابخانه‌ای و اسناد بالادستی در حوزه مبارزه با پول‌شویی، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بررسی شدند. به‌منظور استخراج تم‌های (مضامین) اصلی در مرحله‌های اول و دوم، مصاحبه‌های انجام شده روی نوار ضبط و به‌طور دقیق تایپ شدند. سپس تم‌های مربوط به گزاره‌های هر مصاحبه استخراج و در جدول‌هایی درج شدند. نتیجه این مرحله استخراج ۲۸۵ گزاره بود که برای هر یک مفهومی به‌عنوان کد تعریف شد. در مرحله بعد (مرحله ۳) به جست‌وجوی تم‌ها اقدام شد. این مرحله شامل دسته‌بندی کدهای مختلف در قالب تم‌های بالقوه و مرتب‌کردن همه خلاصه داده‌های

کدگذاری شده در قالب تم‌های مشخص بود. در واقع تحلیل کدها را شروع کرده و در نظر می‌گیریم که چگونه کدهای مختلف می‌توانند برای ایجاد یک تیم کلی ترکیب شوند. از آنجا که حجم گزاره‌های به‌دست‌آمده از مراحل اول و دوم بسیار زیاد بود، دسته‌بندی کدهای مختلف در قالب تم‌های بالقوه و مرتب‌کردن همه خلاصه داده‌های کدگذاری شده، در قالب تم‌های مشخص شده انجام گرفت (مرحله سوم). در مرحله بعد (مرحله چهار) بازبینی تم‌ها انجام شد. این مرحله زمانی انجام گرفت که مجموعه‌ای از تم‌ها را در اختیار داشتیم. این بخش از کار در دو مرحله بازبینی و تصفیه تم‌ها انجام شد. در مرحله اول خلاصه‌های کدگذاری شده بازبینی شدند و در مرحله دوم اعتبار تم‌ها در رابطه با مجموعه داده‌ها مدنظر قرار گرفت. در ادامه (مرحله پنج)، تعریف و نام‌گذاری تم‌ها انجام شد. این مرحله زمانی شروع می‌شود که نقشه رضایت‌بخشی از تم‌ها وجود داشته باشد. در این مرحله، تم‌هایی که برای تحلیل ارائه شده بود، تعریف و بازبینی مجدد شد، سپس داده‌های داخل آنها تحلیل شدند. با تعریف و بازبینی کردن، ماهیت چیزی که یک تیم درباره آن بحث می‌کند مشخص شده و تعیین می‌شود که هر تیم کدام جنبه از داده‌ها را در خود دارد (براون و کلارک، ۲۰۰۶). نتایج این مراحل در جدول ۲ مرقوم شده‌اند. در مرحله آخر (مرحله شش)، تحلیل پایانی و تدوین الگو صورت گرفت که هر یک از مراحل، مطابق با مراحل خط‌مشی‌گذاری تعاملی در شکل‌های ۱ تا ۵ نمایه شده‌اند.

جدول ۲. استخراج مضامین

مضمون فراگیر	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه
مسائل اساسی و استراتژیک	توجه به سیاست‌های کلی نظام و اسناد بالادستی و راهنما	حفظ استقلال و حقوق ملی
		استفاده از مصوبات و آیین‌نامه‌های کلان
		چابک‌سازی، متناسب‌سازی و منطقی ساختن نظام اداری
		تهیه آمارهای مربوط به اقدامات دستگاه‌های مؤثر در مبارزه با پول‌شویی و نتایج آن
		تدوین سیاست‌ها و راهکارهای شفاف‌سازی اطلاعات و استقرار و تقویت نظام‌های اطلاعاتی و استانداردهای امور و مستند نمودن فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی
		عملی بودن قوانین و پرهیز از قانون‌گذاری در مسائل خلاف مصلحت کشور
	یکپارچگی و به‌روزرسانی خط‌مشی‌ها	تدوین خط‌مشی‌های کامل و جامع
		اطمینان از وجود و اجرای اثربخش خط‌مشی‌های مبارزه با پول‌شویی
		تازگی و نوپا بودن خط‌مشی‌های تدوین شده
	تحلیل و بررسی ظرفیت‌ها و مسائل استراتژیک	تازه‌گردانی و تنقیح قوانین (خط‌مشی‌ها)
		استفاده از رویکرد همه‌جانبه و چند بُعدی
		استفاده از مدل چابک و جامع در اقدام
	شناسایی گلوگاه‌ها و نقاط آسیب‌پذیر	استفاده صحیح و مناسب از اطلاعات
		شناسایی گلوگاه‌ها و منافذ آسیب‌پذیر
		شناسایی شکاف‌ها و خلأها برای هموارسازی تعامل و مشارکت نهادها
		ضعف در پاسخگویی مدیران و سازمان‌های متولی

ادامه جدول ۲

مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
ارتباط و مشارکت تمامی بخش‌ها و اقشار	مشارکت عمومی در فرایند خطمشی‌گذاری تعاملی	ارزش‌های محوری حاکم
شناسایی و توجه به ذی‌نفعان واقعی		
مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO) در طراحی و پیاده‌سازی برنامه‌های مبارزه با فساد		
عوامل فرهنگی، ضامن مشارکت مردم		
همسوسازی اقدامات با موقعیت‌ها و ظرفیت‌های جامعه	حفظ ارزش‌ها و فرهنگ ایرانی اسلامی	ارزش‌های محوری حاکم
ارتقای سلامت نظام اداری و رشد ارزش‌های اخلاقی در آن از طریق بهره‌گیری از امکانات فرهنگی و به‌کارگیری نظام مؤثر پیشگیری و برخورد با تخلفات		
نقش مسائل ارزشی و اعتقادی در این حوزه		
همکاری دولت با سایر قوا در فرهنگ‌سازی و ارتقای سلامت نظام اداری بر اساس منابع اسلامی و متناسب با توسعه علوم و تجربه‌های روز دنیا		
اشراف بر مفهوم و محتوای خطمشی‌ها و استانداردهای بین‌المللی	استفاده از خطمشی‌ها و استانداردهای بین‌المللی	نوع دستورکار
ضعف در بومی‌سازی خطمشی‌ها و استانداردها		
ترغیب، تسهیل و حمایت از همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی و ارائه کمک‌های فنی در زمینه فعالیت‌های نظارتی (آموزش‌مانی)		
تدوین استانداردهای مشترک همکاری برای مبارزه با فساد و مصادیق آن		
لزوم به‌روزرسانی قوانین و خطمشی‌ها	بررسی روشمند مسائل در نهادهای خطمشی‌گذار	نوع دستورکار
تشکیل نظام جامع نظارتی و کنترلی داخلی برای بانک‌ها و سازمان‌های مالی غیربانکی		
استقلال و اجماع داخلی در قانون‌گذاری موضوعاتی چون مبارزه با پول‌شویی	دانش‌بنیان‌سازی نهادهای مؤثر	نوع دستورکار
دانش‌بنیان‌سازی نهادهای مؤثر		
گزارش‌های سیاست‌پژوهی	اصول علمی و تخصصی در فرایند خطمشی‌گذاری تعاملی	نوع دستورکار
پایبندی به اصول حرفه‌ای در خطمشی‌گذاری		
مدل و رابطه مشارکتی و تعاملی در فرایند خطمشی‌گذاری مبارزه با پول‌شویی	دانش‌بنیان‌سازی فرایند دستورکارگذاری	نوع دستورکار
تخصص‌گرایی در فرایند خطمشی‌گذاری		
اتخاذ روش‌های دقیق علمی		
برگزاری هم‌اندیشی‌ها و سمینارهای داخلی و بین‌المللی	دانش‌بنیان‌سازی فرایند دستورکارگذاری	نوع دستورکار
اتخاذ سازوکار افزایش نشست‌های هماهنگی میان نهادهای متولی		
اهمیت برجام در بُعد تعاملات بین‌المللی	توجه به مسائل مهم بین‌المللی از جمله برجام و تحریم‌ها	زمینه‌های محیطی حاکم
نقش بازدارندگی تحریم‌ها		
منابع، بخش‌ها و تصمیم‌های اقتصادی تأثیرگذار	عوامل مؤثر اقتصادی	زمینه‌های محیطی حاکم
قانون‌گذاری به‌منظور اولویت مهم کشور یعنی حل معضلات اقتصادی		
استفاده از فناوری‌های نوین	کاربرد فناوری‌های نوین	زمینه‌های محیطی حاکم
تهیه سیستم‌های اطلاعاتی هوشمند		

ادامه جدول ۲

مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
برنامه محور بودن تعامل هریک از نهادهای خطمشی گذار	نحوه و میزان ارتباطات و تعاملات نهادهای خطمشی گذار و مؤثر	بازیگران تأثیر گذار
لزوم تعریف میزان تعامل هریک از نهادهای خطمشی گذار		
تعامل و مشارکت نهادهای خطمشی گذار و قوای سه گانه		
سازوکارهای پایش و پیگیری		
ارتقای همکاری بین نهادهای مجری و واحدهای خصوصی مربوط		
لزوم همکاری و تعامل بانکها با نهادهای تصمیم گیرنده (خطمشی گذار)	تأثیر و نقش گروه‌های ذی نفوذ	
تأثیر ارتباطات غیررسمی		
تأثیر گروه‌های ذی نفوذ در فرایند خطمشی گذاری	میزان مشارکت و تعامل نهادهای داخلی با نهادهای بین‌المللی	
انعقاد ترتیبات یا موافقت‌نامه‌های دوجانبه یا چندجانبه درخصوص همکاری مستقیم بین واحدهای مجری		
برقراری ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی		
ارتقای روابط همکاری و تعامل با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای		
تعامل و مشارکت با نهادهای بین‌المللی		
استفاده از سایر ظرفیت‌های موجود		
مبادله اطلاعات بین‌المللی		

همان‌طور که توضیح داده شد، در این مرحله باید بازبینی تم‌ها انجام شود. بدین منظور، ابتدا الگوی مفهومی را ترسیم می‌کنیم. این الگو مبنایی است که طرح کلی پژوهش بر آن استوار است. به بیان دیگر، این الگو، شبکه‌ای از روابط بین متغیرهایی است که بر اساس نتایج مصاحبه‌ها، مشاهده‌ها یا بررسی پیشینه پژوهش، شناسایی شده‌اند. در واقع، بررسی پیشینه تحقیق مبنای منسجمی را برای تدوین الگوی مفهومی نشان می‌دهد. الگوی مفهومی روابط بین متغیرها را برقرار می‌کند و نوع تئوری‌هایی را که این نوع روابط تأیید کرده‌اند، مشخص کرده و ماهیت و جهت روابط را تبیین می‌کند (الوانی، آذر و دانایی فرد، ۱۳۹۰). در این تحقیق با بررسی مصاحبه‌ها و ادبیات داخلی و بین‌المللی، ۲۸۵ شاخص شناسایی شد که از این تعداد شاخص، ۵۹ مضمون اساسی، ۱۶ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر استخراج شد. اجزا و عناصر کلیدی الگوی پیشنهاد شده در قالب چرخه خطمشی‌گذاری تعاملی به شرح زیر است.

گام نخست - شناسایی: مطابق با مرحله نخست چرخه خطمشی‌گذاری تعاملی، در این مرحله مقدماتی بایستی فرایند را برحسب پیچیدگی و وابستگی مشخص کرد. نمودار ویژگی‌های فرایند باید به کمک تحلیل‌گران موقعیت رسم شود و بر مبنای آن نمودار، می‌توان برآوردهای اولیه فرایند را انجام داد. در این مرحله مصاحبه‌شوندگان به عوامل عمده‌ای در خصوص تعامل ذی‌نفعان اشاره کردند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تمام بازیگران مؤثر در خطمشی‌گذاری مبارزه با

پول‌شویی در سیستم بانکداری، همراه با روابط و تعاملات مربوطه در شکل ۱ رسم شده‌اند. برای مثال، از آنجا که مشروعیت سیاست‌ها و خطمشی‌های مصوب شورای عالی از طریق دستگاه رهبری نظام و از اختیارات ولی فقیه است، این بخش از فرایند مشروعیت‌بخشی را رهبری بر اساس قانون اساسی انجام می‌دهد و بعد توسط رئیس شورای عالی ابلاغ می‌شود. به همین صورت سایر اجزای این فرایند به‌منظور مسئله‌یابی توسط عناصر دیگر در مرحله رصد شده و به‌منظور سیاست‌پژوهی، در کمیسیون اقتصادی و مرکز پژوهش‌های مجلس تدوین می‌شود.

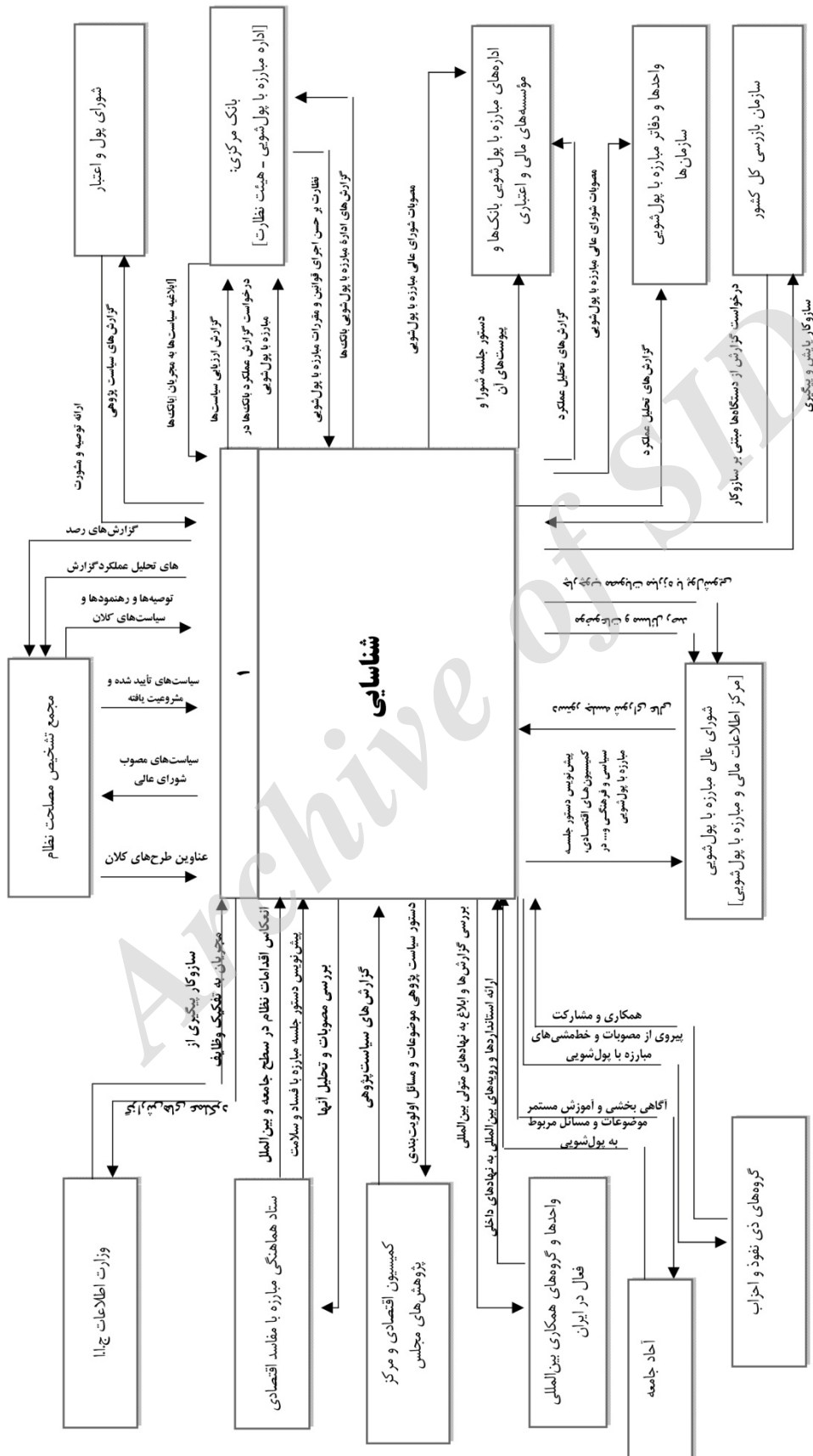
گام دوم - ابتکار عمل: این مرحله‌ای است که در آن فرایند به‌طور رسمی آغاز می‌شود. در این مرحله، مشارکت‌کنندگان (خطمشی‌گذاران) اصلی به ارائه راهکارها و پیشنهادهای کاربردی برای مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری، اتخاذ سازوکارهای پیگیری و بررسی موضوعات و مسائل رصد شده می‌پردازند. این مرحله در شکل ۲ به تصویر کشیده شده است.

گام سوم - تدوین چشم‌انداز مشترک: در این مرحله باید تعیین شود که می‌توان میان بخش‌ها به اجماع نظر رسید یا خیر. از مشارکت‌کنندگان (خطمشی‌گذاران) انتظار می‌رود که بر سر یک تعریف مشترک از مسائل و اهداف مدنظر توافق کنند. مطابق با نظر مصاحبه‌شوندگان، در این مرحله عمده‌ترین فعالیت، تهیه پیش‌نویس دستور جلسه مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری است. در این مرحله بازیگرانی که نقش اساسی‌ای در مبارزه با پول‌شویی دارند، «نقشه راه» اصلی مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری را تدوین می‌کنند (شکل ۳).

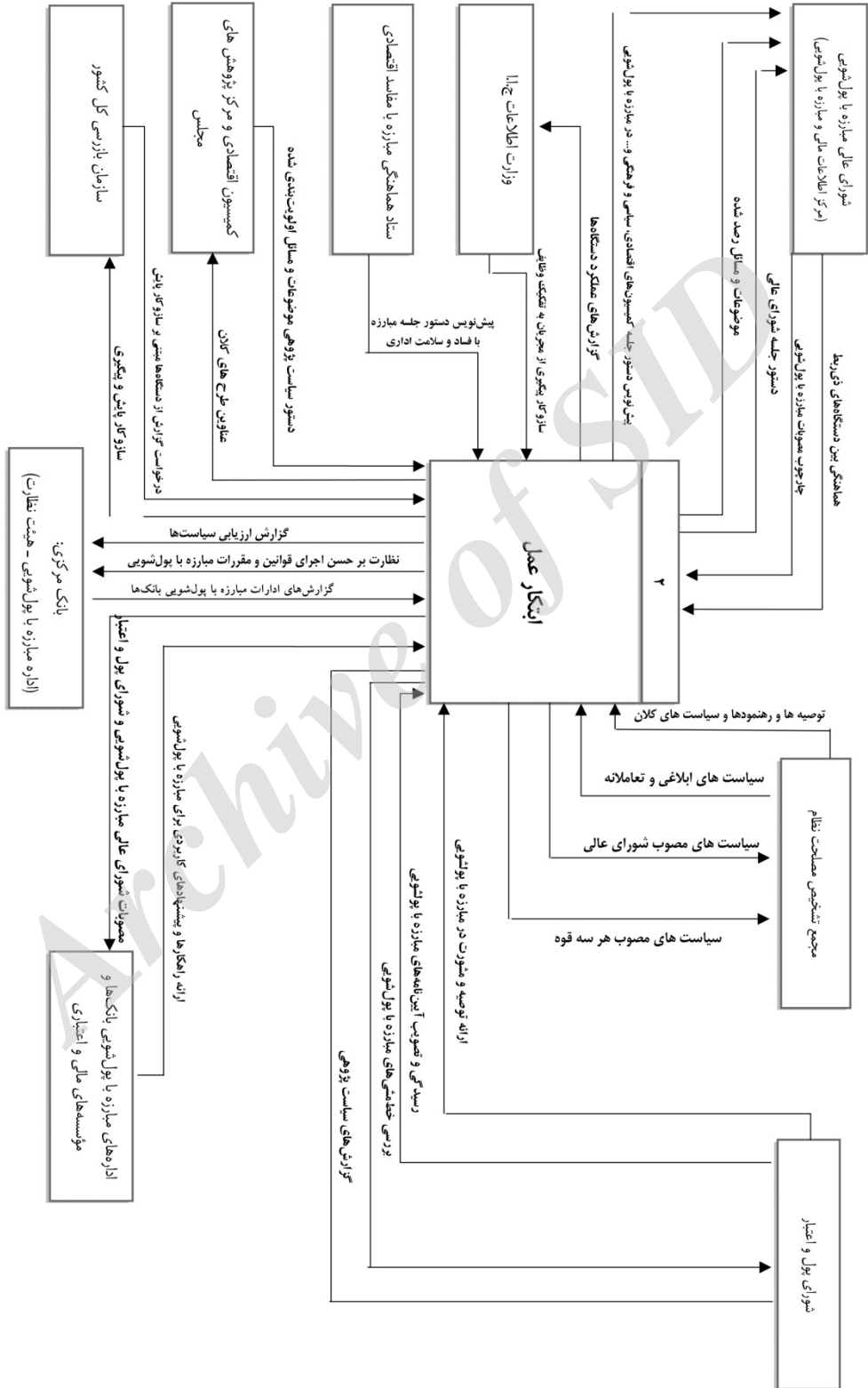
گام چهارم - حل مسئله مشترک (بررسی ایده‌ها): در این مرحله، ایده‌های هریک از شرکت‌کنندگان (خطمشی‌گذاران)، قبل از اقدام بررسی می‌شود. با توجه به اینکه مقوله مبارزه با پول‌شویی از مصادیق اصلی مبارزه با فساد اداری است، نهادهای بالادستی و تصمیم‌گیرنده اطلاعات را جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل می‌کنند. به بیان کلی‌تر، سازوکارهای مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری بررسی و اتخاذ می‌شوند تا «مرحله تدوین» چرخه خطمشی‌گذاری شکل گیرد (شکل ۴). **مرحله پنجم - تصمیم‌گیری:** در این مرحله تصمیم رسمی آغاز می‌شود و میزان حمایت از تصمیم بین تعداد زیادی از بخش‌ها تعیین می‌شود. با توجه به زمینه‌های محیطی، تمام بازیگران مؤثر در مبارزه با پول‌شویی سیستم بانکداری ج.ا.ا. و نقش کلیدی هریک از آنها در شکل ۵ مشخص شده است.

با بررسی مضامین سازمان‌دهنده مشخص می‌شود که هر تیم کدام جنبه از داده‌ها را در خود دارد. از این رو، با بازیابی ماهیت تم‌ها، مضامین فراگیر استخراج شدند. این مضامین عبارت‌اند از: مسائل اساسی و استراتژیک، نوع مناسب دستورکار، زمینه‌های محیطی حاکم، بازیگران تأثیرگذار و ارزش‌های محوری حاکم که با در نظرگیری رسالت و مأموریت هریک از نهادها، در شکل ۵ مشخص شده است.

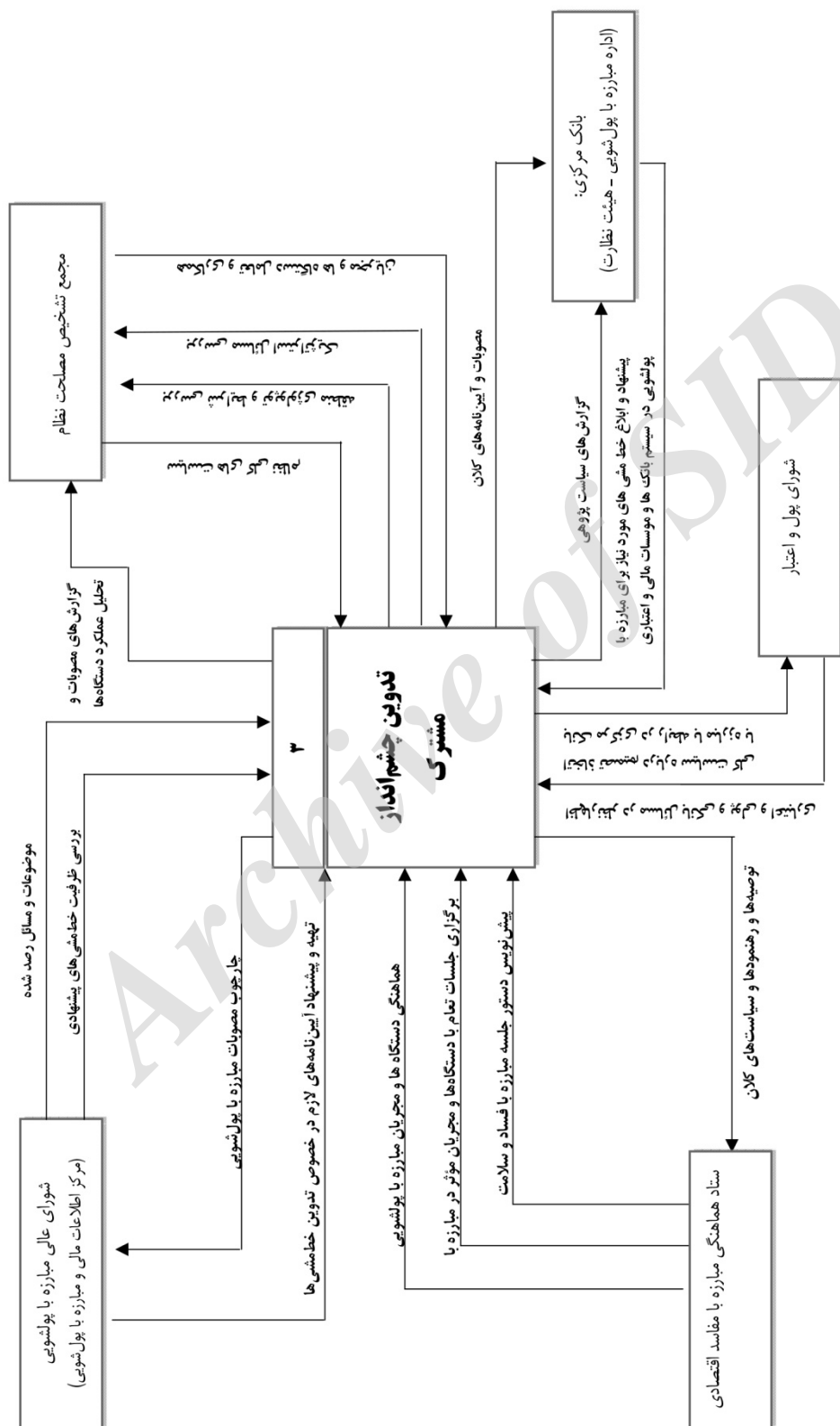
همان‌طور که در قبل توضیح داده شد، با توجه به اینکه پژوهش حاضر در مرحله «تدوین» چرخه خطمشی‌گذاری است، مرحله ششم (اجرا و ارزیابی) مدنظر قرار نگرفته و تنها مرحله تدوین و مباحث مربوط به آن بررسی می‌شود.

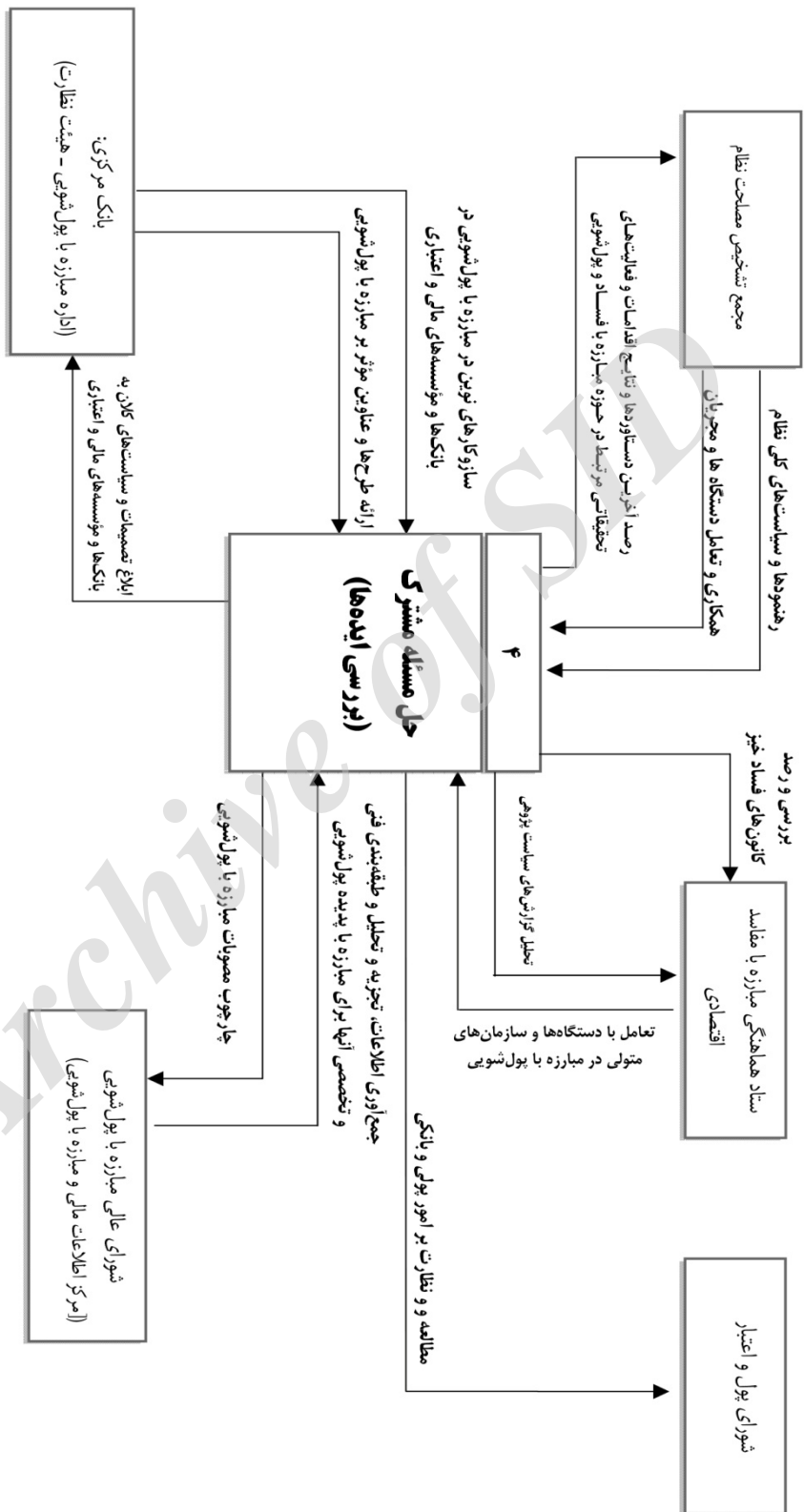
شکل ۱. مرحله اول: شناسایی (تعیین فرایند و روابط هر یک از مشارکت‌کنندگان)

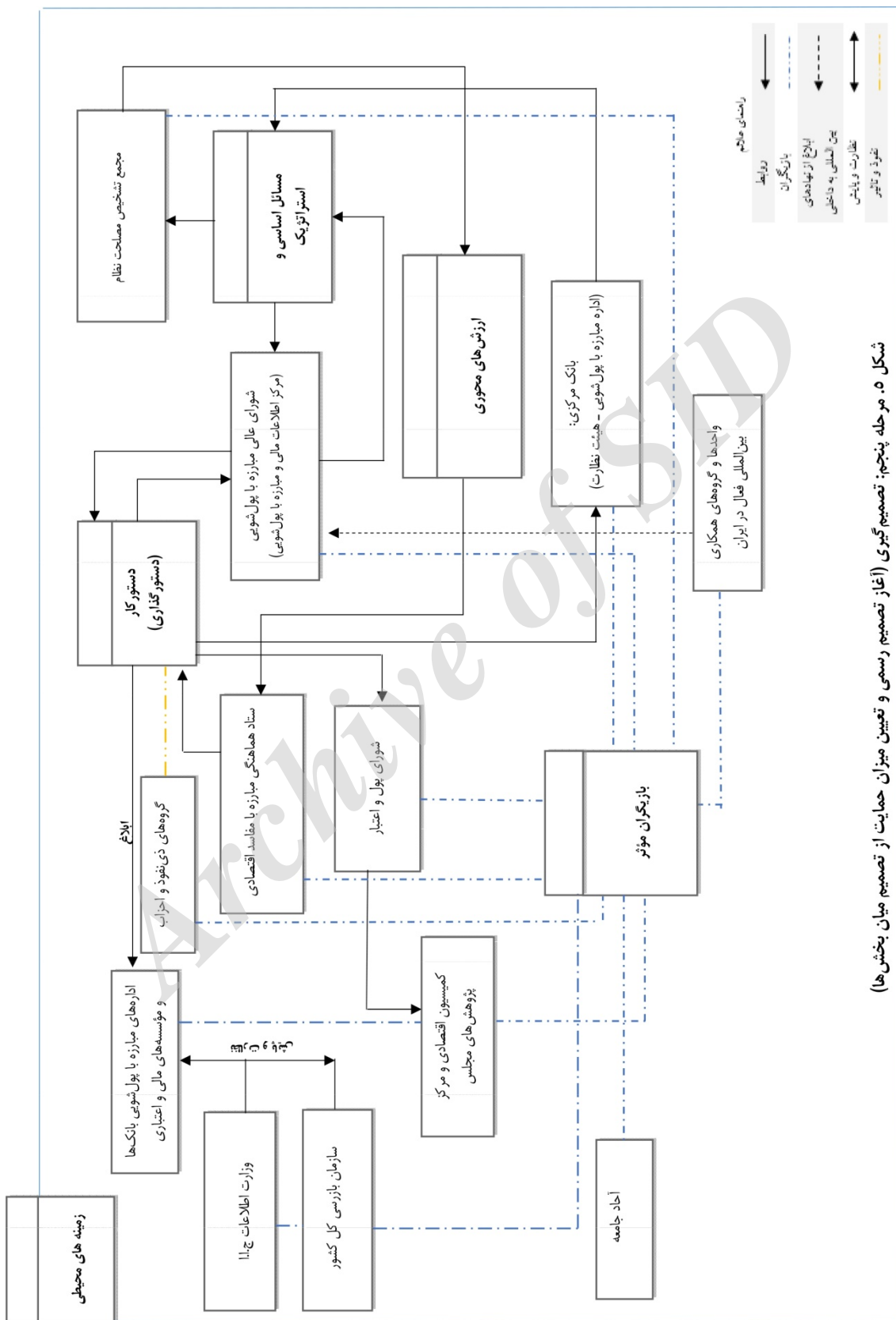
شکل ۳. مرحله دوم: اینتگر عمل (آغاز فرایند به صورت رسمی)

شکل ۳. مرحله سوم: تدوین چشم انداز مشتری (تعریف مشتری اهداف و مسائل)

شکل ۴. مرحله چهارم: حل مسئله مشترک (بررسی ایده‌های هریک از مشارکت‌کنندگان فرایند)

شکل ۵. مرحله پنجم: تصمیم‌گیری (آغاز تصمیم رسمی و تعیین میزان حمایت از تصمیم میان بخش‌ها)

فاز دوم (فاز کمی)

در این مرحله از پژوهش، مضامین احصا شده با راهنمایی استادان راهنما و مشاور و چند تن از خبرگان امر به صورت پرسشنامه درآمد. با استفاده از پرسشنامه طراحی شده و توزیع آن میان خبرگان منتخب، نتایج بررسی شدند که خلاصه آنها در جدول‌های ۳ و ۴ درج شده است. ویژگی‌ها و شاخص‌های الگوی مبارزه با پول‌شویی در خطمشی‌گذاری تعاملی، از طریق روش تحلیل مضمون استخراج شدند. در این قسمت، ابتدا اهمیت و وزن هریک از شاخص‌ها تعیین شد، سپس شاخص‌های هر عامل مشخص شده و در ادامه، ضریب اهمیت و میانگین مجموعه عوامل هریک از مضامین تفکیک شدند (جدول ۳) با توجه به نتایج مندرج در جدول، اهمیت مسائل اساسی و استراتژیک و عوامل و شاخص‌های آن، اصلی‌ترین و مهم‌ترین عوامل خطمشی‌گذاری تعاملی مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری ج.ا.ا است که خبرگان نیز آن را به طور قاطع تأیید کردند؛ به این معنا که اعتبار شاخص‌های این مضمون توسط ۳۸ نفر (۹۳/۳ درصد) در حد خیلی زیاد، ۱ نفر (۳/۳ درصد) در حد متوسط و ۱ نفر (۳/۳ درصد) در حد کم ارزیابی شده است.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار خطمشی‌گذاری تعاملی در مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری ج.ا.ا

مضامین	شاخص‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	t	سطح معناداری
مسائل اساسی و استراتژیک		۴۰	۴/۸۲۶۵	۰/۵۷۰۸۵	۳۹	۱۷/۳۵۶	۰/۰۰۰
نوع دستورکار		۴۰	۴/۵۳۶۵	۰/۶۳۵۴۰	۳۹	۶/۵۶۸	۰/۰۰۰
زمینه‌های محیطی حاکم		۴۰	۴/۳۴۵۹	۰/۶۶۲۵۴	۳۹	۲/۲۳۵	۰/۰۱۲
بازیگران تأثیرگذار		۴۰	۴/۲۵۶۸	۰/۵۹۵۳۰	۳۹	۵/۶۶۸	۰/۰۰۲
ارزش‌های محوری حاکم		۴۰	۴/۷۳۰۲	۰/۶۱۰۲۲	۳۹	۷/۳۶۲	۰/۰۰۰

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار شاخص‌های خطمشی‌گذاری تعاملی در مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری ج.ا.ا

ردیف	شاخص‌ها	X	SD
۱	توجه به سیاست‌های کلی نظام	۴/۵۹	۰/۴۹۵
۲	وضعیت قوانین و خطمشی‌های مبارزه با پول‌شویی و فساد	۴/۴۲	۰/۵۰۲
۳	تصمیم‌گیری کامل و جامع	۴/۶۵	۰/۴۶۷
۴	نحوه تعامل نهادهای خطمشی‌گذار در مبارزه با پول‌شویی	۴/۵۷	۰/۴۳۵
۵	کارآمدی دستگاه‌های مؤثر در مبارزه با پول‌شویی	۴/۳۵	۰/۵۰۳
۶	مدیریت دستگاه‌ها و نهادها	۴/۶۵	۰/۵۱۲
۷	پاسخگویی مدیران و سازمان‌ها	۴/۳۲	۰/۴۶۲
۸	آسیب‌شناسی گلوگاه‌های مبارزه با فساد	۴/۵۸	۰/۶۲۱
۹	احصای تجربه‌های خارجی	۴/۳۹	۰/۵۷۸
۱۰	سیاست‌پژوهی خطمشی	۴/۲۳	۰/۴۸۶
۱۱	دانش‌بنیان‌سازی نهادهای مؤثر	۴/۵۶	۰/۵۲۴
۱۲	همسوسازی اقدامات با ظرفیت‌ها و فرصت‌های موجود	۴/۳۳	۰/۴۳۹
۱۳	توجه به مسائل مهم بین‌المللی از جمله تحریم‌ها	۴/۶۹	۰/۵۱۲
۱۴	برقراری ارتباطات مستقیم میان نهادهای خطمشی‌گذار و مؤثر	۴/۵۴	۰/۴۷۵
۱۵	دستورکارگذاری متعادل	۴/۳۶	۰/۵۵۴

ادامه جدول ۴

ردیف	شاخص‌ها	X	SD
۱۶	دستور کارگذاری صحیح و به موقع	۴/۱۱	۰/۵۲۲
۱۷	مدل «ترکیبی» مناسب ختمشی گذاری	۴/۰۲	۰/۵۱۱
۱۸	مدل فرایند محور نه سیاست محور	۴/۲۹	۰/۴۱۲
۱۹	دستور کارگذاری همراه با ایدئولوژی	۴/۳۲	۰/۴۰۲
۲۰	شبکه محور بودن	۴/۱۲	۰/۴۳۲
۲۱	اهداف و برنامه‌های دستگاه‌های ختمشی گذار	۴/۲۱	۰/۵۱۰
۲۲	مرجعیت دستگاه‌های ختمشی گذار	۴/۴۳	۰/۴۲۲
۲۳	شکاف نداشتن میان تدوین و اجرای ختمشی	۴/۱۰	۰/۴۰۲
۲۴	بررسی روشمند مسائل در نهادهای ختمشی گذار	۳/۶۹	۰/۵۰۹
۲۵	توجه به شفافیت برنامه‌ها	۴/۶۷	۰/۴۰۲
۲۶	توپولوژی منطقه	۴/۹۰	۰/۵۳۲
۲۷	زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و...	۴/۲۳	۰/۴۴۲
۲۸	میزان مشارکت و تعامل نهادهای داخلی با نهادهای بین‌المللی	۴/۰۳	۰/۴۷۲
۲۹	هماهنگی دستگاه‌ها و نهادها	۴/۷۰	۰/۵۳۲
۳۰	انتخاب هماهنگی و همکاری در تدوین و اجرای ختمشی‌ها	۴/۳۳	۰/۴۶۷
۳۱	ارتباط میان نهادهای مؤثر در مبارزه با پول شویی با یکدیگر و مردم	۴/۴۲	۰/۶۱۳
۳۲	نقش بازدارندگی مردم	۴/۳۷	۰/۷۲۳
۳۳	مشارکت عمومی در ختمشی گذاری	۴/۳۵	۰/۵۷۰
۳۴	اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عموم مردم	۴/۳۹	۰/۵۳۴
۳۵	آزادی عمل نهادهای مجری و مجریان	۴/۶۳	۰/۶۰۲
۳۶	سازگاری قوانین و ختمشی‌های مبارزه با پول شویی	۴/۳۶	۰/۴۳۶
۳۷	جریان ارتباطی نهادهای ختمشی گذار با سایر بخش‌ها و اқشار	۴/۵۴	۰/۵۱۲
۳۸	ارگان‌ها و نهادهای ختمشی گذار	۴/۴۹	۰/۷۰۱
۳۹	گروه‌های ذی‌نقوذ	۴/۲۳	۰/۵۹۲
۴۰	تأثیر جریان‌های سیاسی - اجتماعی - فرهنگی	۴/۳۶	۰/۶۰۳
۴۱	نهادهای نظارتی و بازرسی	۴/۵۴	۰/۵۲۱
۴۲	نهادهای بین‌المللی	۴/۴۲	۰/۷۰۱
۴۳	تعاونی‌ها، صنف‌ها و اتحادیه‌ها	۴/۳۵	۰/۴۴۲
۴۴	صندوق‌های سرمایه‌گذاری	۴/۲۱	۰/۵۶۸
۴۵	بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری	۴/۲۴	۰/۴۶۲
۴۶	بازارهای سرمایه و بنگاه‌ها	۴/۰۴	۰/۴۲۲
۴۷	ظرفیت‌های عموم مردم	۴/۲۰	۰/۴۵۲
۴۸	رویکرد دینی و ارزشی	۴/۴۴	۰/۵۳۱
۴۹	حفظ ارزش‌ها و فرهنگ اسلامی ایرانی	۴/۷۹	۰/۵۶۷
۵۰	هم‌راستایی و یکپارچگی ختمشی‌ها	۴/۰۷	۰/۴۵۲
۵۱	انسجام ختمشی‌های مبارزه با پول شویی	۴/۱۱	۰/۵۳۲
۵۲	جامعیت ختمشی‌ها	۴/۲۶	۰/۴۹۲
۵۳	رعایت اصول حرفه‌ای در ختمشی گذاری	۴/۶۶	۰/۵۷۶
۵۴	تبادل اطلاعات	۴/۰۸	۰/۴۹۰
۵۵	استانداردها و قوانین بین‌المللی	۴/۱۳	۰/۴۹۱
۵۶	حفظ استقلال ملی	۴/۸۱	۰/۴۹۸

همان‌طور که در جدول‌های ۳ و ۴ مشاهده می‌شود، میانگین همه شاخص‌ها از ۴ بزرگ‌تر است که گویای تأکید پاسخ‌دهندگان بر شاخص‌های یاد شده است. در ادامه به نتیجه‌گیری و ارائه توصیه‌های سیاستی می‌پردازیم.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف استفاده از رویکرد خط‌مشی‌گذاری تعاملی در تدوین الگوی مبارزه با پول‌شویی اجرا شده است. سیستم بانکی مهم‌ترین بخش از سیستم مالی محسوب می‌شود. نظام مبارزه با پول‌شویی یک کشور باید از بانک‌ها شروع شود. با توجه به نقش حیاتی بانک‌ها در سیستم مالی، نه تنها لازم است هر بانکی به‌منظور مقابله با خطر پول‌شویی، برنامه مؤثر ضد پول‌شویی داشته باشد؛ بلکه به‌منظور حفظ سلامت و امنیت سیستم مالی، باید تمام کشورها نیز نظام مؤثری برای مبارزه با پول‌شویی ببیندیشد که استانداردهای بین‌المللی در آن لحاظ شده باشد. این مهم، به الگوی کاملی نیاز دارد. از این رو، در مقاله پیش رو تلاش شد که با استفاده از روش ترکیبی، الگوی تدوین شود. فرایند کار این پژوهش بر اساس مطالعه پیشینه، مباحث مربوط به خط‌مشی‌گذاری تعاملی و مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری و نظرسنجی از خبرگان بوده است. با توجه به مطالعه ادبیات پژوهش و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، ۲۸۵ شاخص استخراج شد. از این شاخص‌ها ۵۹ مضمون اساسی، ۱۶ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر به‌دست آمد که بازیگران اصلی و روابط بین آنها در پنج نمودار ترسیم شد.

از میان مطالعات انجام‌شده در این زمینه، از بُعد کلان می‌توان نتایج این تحقیق را هم‌راستا با یافته‌های رزاکرمن و کارینگتون (۲۰۱۳) دانست. آنها در تحقیق خود در رابطه با خط‌مشی‌های مبارزه با فساد اداری بحث کرده و اهم برنامه‌ها و استراتژی‌های هر کشور را در مبارزه با فساد و مصادیق آن دسته‌بندی کرده‌اند. همچنین، با اشاره به تعامل با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی در این زمینه، این نکته را یادآور شده‌اند که مشارکت، تعامل و استفاده از تجربه سازمان‌های بین‌المللی، در کمک به بهبود عملکرد عمومی مؤسسه‌های مالی، می‌تواند درس‌های ارزشمندی را به کشورها منتقل کند و در این راه، خط‌مشی‌گذاری تعاملی نیاز آنها را به اطلاعات بهتر و عمیق‌تر برطرف می‌کند. نتیجه تحقیق حاضر نیز از این جنبه با یافته‌های آنان هم‌راستا بوده و سعی در تحقق موارد فوق داشته است.

همچنین، نتایج تحقیق حاضر با یافته‌های نیکولوسکا و سیمونوسکی (۲۰۱۲) هم‌خوانی دارد. آنها در تحقیقی با عنوان «نقش سیستم بانکداری به‌عنوان نهادی در پیشگیری از پول‌شویی»، به بررسی مفهوم پول‌شویی و ارائه مدلی برای مقابله با آن پرداختند و از طریق هماهنگ‌سازی قوانین ملی با توصیه‌های نهادهای بین‌المللی در مبارزه با پول‌شویی، رویکرد فعالی را به‌منظور ساخت سیستم بانکداری قوی در مبارزه با پول‌شویی پیشنهاد کردند.

از نظر کمی نیز نتایج تحقیق حاضر، با یافته‌های آبیولا و کهینده (۲۰۱۲) هم‌راستا است. این دو محقق در پژوهشی با عنوان «خط‌مشی‌های مبارزه با پول‌شویی و تأثیر آنها بر عملکرد بانک‌ها» به‌دنبال بررسی نقش خط‌مشی‌های مبارزه با پول‌شویی در بخش بانکداری نیجریه و تأثیرشان بر عملکرد این بانک‌ها بودند. نتیجه همبستگی‌ها نشان داد که رابطه قوی و مثبتی بین عملکرد بانک‌ها و تدوین و اجرای خط‌مشی‌های مبارزه با پول‌شویی برقرار است که این مهم با ضریب

تعیین ۰/۸۸۱ نشان داده شده است. در این تحقیق نیز مطابق با یافته‌های مندرج در جدول‌های ۳ و ۴، اعتبار شاخص‌ها و مضامین و نیز، میزان همبستگی بین آنها مشخص شد.

از دیدگاه بانکداری و مراجع نظارتی، نتایج این پژوهش با یافته‌های متایسا و همکارانش (۲۰۱۵) هم‌خوانی دارد. آنها در تحقیق خود بیان کردند که سیستم‌های بانکی، اصلی‌ترین آسیب‌پذیری را از پول‌شویی متحمل می‌شوند. سیستم‌های بانکی در برخورد با مشتریان برای فعالیت‌های بانکی (مانند بازکردن حساب، پس‌انداز، خروج، حواله و...) مأموران خط مقدم^۱ (کارمندان) هستند. آنها در این تحقیق، مجموعه‌ای از مصاحبه‌های انجام‌شده با مدیران خط‌مشی‌گذار در حوزه مبارزه با پول‌شویی را جمع‌آوری کردند. یافته‌های هر یک از مصاحبه‌ها نشان داد که خطر ابتلا به پول‌شویی، برای مؤسسه‌های بانکی جدی است و مأموران خط مقدم باید به اندازه کافی در وظایف خود صالح باشند؛ زیرا آنها نخستین لایه ارتباط خط‌مشی‌گذاران با جامعه هستند و ارزیابی‌های انجام‌شده بر اساس عملکرد آنان صورت می‌گیرد. در ادامه، این محققان به بررسی وجود ریسک در خط‌مشی‌های مبارزه با پول‌شویی در سطح بین‌المللی پرداختند که مهم‌ترین آن، جرائم تعیین شده برای بانک‌ها در معاملات با مشتریانی است که تعامل و معامله با آنها ممنوع اعلام شده است.

از نتایج مهم پژوهش حاضر، اشاره به این مقوله است که خط‌مشی‌گذاری تعاملی به‌مثابه ریل‌گذاری برای حرکت قطار توسعه و پیشرفت کشور است. در قبل نیز اشاره شد که اغلب کشورهای توسعه‌یافته از آن به‌منزله سازوکار اصلی فرایند توسعه بهره می‌برند. از این رو، باید کشورهای در حال توسعه‌ای همچون جمهوری اسلامی ایران نیز برای بهره‌گیری از چنین سازوکارهایی تلاش کنند.

نتیجه مهم دیگر این پژوهش، نقش «تعاملی» و «مشارکتی» مردم است. مردم جامعه در فرایند خط‌مشی‌گذاری نقش مستقیم و سازنده‌ای دارند. در متون علمی تأکید شده است که پیش‌شرط نخست و اصلی تحقق دموکراسی در جامعه، مشارکت و تعامل مردم در امور قانون‌گذاری و تصمیم‌گیری است. خط‌مشی‌گذاری تعاملی که جدیدترین و مهم‌ترین نظریه‌های دانش خط‌مشی‌گذاری است، این پیش‌شرط اساسی را به مذاقه گذاشته و فرصتی را برای ایجاد خط‌مشی از طریق گفت‌وگو و مشارکت فراهم می‌کند. با توجه به شرایط خاص جمهوری اسلامی ایران در عرصه مبارزه با پول‌شویی، به رویکرد چندبعدی و جامعی نیاز است تا در مبارزه با آن مثمرتر باشد. الگوی خط‌مشی‌گذاری تعاملی برای مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری ج.ا.ا. موجب می‌شود که راهبردهای مؤثری اتخاذ شود تا علاوه بر نهادهای مجری در مبارزه با پول‌شویی، برای سایر احاد جامعه نیز مثمرتر باشد. این مقوله بر این فرض استوار است که وقتی بخش‌های (قوای) سه‌گانه با سایر نهادهای خط‌مشی‌گذار مؤثر، برای ایجاد خط‌مشی نقش فعالی ایفا می‌کنند، به احتمال بیشتری نتایج آن را می‌پذیرند. به بیان کلی‌تر، الگوی خط‌مشی‌گذاری تعاملی در مبارزه با پول‌شویی در سیستم بانکداری ج.ا.ا، تدابیر مشارکت‌جویانه و مدیریتی‌ای فراهم می‌کند که با اشراف به اطلاعات و با بهره‌گیری از مشارکت بازیگران مؤثر،

۱. منظور از مأموران خط مقدم، همان افرادی هستند که خط‌مشی‌های ابلاغ‌شده را اجرا می‌کنند و در تعامل با مردم جامعه هستند.

- برای رسیدن به اهداف تعیین شده متمرثر خواهد بود. در راستای این نتایج، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:
۱. الگوی به‌دست آمده و روابط مربوط به آن بایستی در حوزه عمل بررسی شده و به اجرا گذاشته شود تا ملاحظات و ارزشیابی‌های لازم صورت گیرد؛
 ۲. استفاده از ظرفیت نخبگان برای کاربردی شدن الگو بسیار مهم و ضروری است. از این رو، توصیه می‌شود که مسئولان امر بیش از پیش به این مقوله توجه کنند؛
 ۳. از مضامین بسیار مهم مطرح شده در این پژوهش، حفظ استقلال و ارزش‌های ملی است. به دلیل ماهیت چندجانبه پدیده «پول‌شویی»، توصیه می‌شود که مسئولان همواره در خطمشی‌ها و تصمیم‌های کلان ملی و فراملی، به این مقوله توجه ویژه‌ای داشته باشند؛
 ۴. پیشنهاد می‌شود که نهادهای بالادستی و خطمشی‌گذار برای مشارکت مردم در فرایند خطمشی‌گذاری مبارزه با پول‌شویی، سازوکارهایی بیندیشند؛
 ۵. به منظور به‌کارگیری و اجرایی کردن الگوی به‌دست آمده، توصیه می‌شود میزان تعامل بخش‌های حاکمیتی، دولتی، خصوصی، بین‌الملل و مردم‌نهاد مشخص و معین شود؛
 ۶. با توجه به اینکه نظریه خطمشی‌گذاری تعاملی از جدیدترین نظریه‌های دانش خطمشی‌گذاری است، توصیه می‌شود از تجربه کشورهای هم‌چون هلند - که پایه‌گذار این نظریه است - بهره برده شود تا بتوان این نظریه را در سایر موضوعات مشارکتی نیز به کار برد؛
 ۷. با توجه به اهمیت موضوع مبارزه با پول‌شویی در داخل و خارج از کشور، باید با همکاری دستگاه‌ها و نهادهای کارگروه‌های تحقیقاتی تشکیل شود تا با دستاوردهای پژوهشی معتبر برای مقابله همه‌جانبه با این پدیده شوم، راهکارهای مفیدی اتخاذ شود.

منابع

- الوانی، سیدمهدی؛ آذر، عادل؛ دانایی فرد، حسن (۱۳۹۰). روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت. رویکردی جامع. تهران: اشراقی، صفار.
- امیری، علی‌نقی؛ دانایی فرد، حسن؛ زارعی متین، حسن؛ امامی، سید مجتبی (۱۳۹۰). فهم جوهره خطمشی‌های عمومی: واکاوی نظری ماهیت تقلیدپذیری خطمشی‌گذاران ملی. اندیشه مدیریت راهبردی، ۵ (۱)، ۴۴-۵.
- سپهوند، رضا؛ عارف نژاد، محسن؛ سپه‌وند، مسعود؛ فتحی چگنی، فریبرز (۱۳۹۷). اثر سرمایه ساختاری بر کاهش فساد اداری با نقش میانجی انگیزه‌های فردی ارتکاب فساد (مطالعه موردی: سازمان‌های دولتی استان کرمان). مدیریت دولتی، ۱۰ (۴)، ۵۸۳-۶۰۴.
- صفری دشتکی، محمد؛ زارع، رضا؛ نیک‌بخش، محمد علی (۱۳۹۶). تبیین عوامل ساختاری مؤثر بر شکل‌گیری شبکه‌های خطمشی (مطالعه موردی: نظام کارآفرینی ایران). مدیریت دولتی، ۱۰ (۱)، ۱۰۹-۱۳۶.

عابدی جعفری، حسن؛ تسلیمی، محمدسعید؛ فقیهی، ابوالحسن؛ شیخزاده، محمد (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. *اندیشه مدیریت راهبردی*، ۵(۲)، ۱۵۱-۱۹۸.

References

- Abedi Jafari, H., Teslimi, M., Faghihi, A. & Sheikh Zadeh, M. (2011). Thematic Analysis and Grid Content: A Simple and Effective Method for Explaining Existing Patterns in Qualitative Data. *Strategic Management Thought*, 5 (2), 151-198. (in Persian)
- Abiola, A. & Kehinde, O. (2012). Anti-Money Laundering Policy and Its Effects on Bank Performance in Nigeria. *Business Intelligence Journal*, 5(2).
- Alvani, M., Azar, A. & Danaeifard, H. (2011) *Qualitative Research in Management: A Comprehensive Approach*. Tehran: Eshraghi, Saffar. (in Persian)
- Amiri, A., Danaeifard, H., Zarei Matin, H. & Emami, M. (2011). Understanding the Essence of Public Policies: A Theoretical Analysis of the Implicit Nature of National Policymakers. *Strategic Management Thought*, 5 (1), 5-44. (in Persian)
- Banning, E.B. (2002). *Archaeological survey*. New York; London: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Basel AML Index Report. (2016). Steinenring 60 | 4051 Basel, Switzerland | +41 61 205 55 11, info@baselgovernance.org | www.baselgovernance.org.
- Braun, V. & Clarke, V. (2013). Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *Qualitative Research in Psychology*, 26 (2), 120-123.
- Van Woerkum, C. (1999). Interactive policy-making: The principles. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 6(4), 199-212.
- De Vries, M. (2005). Generations of interactive policy-making in the Netherlands. *International Review of Administrative Sciences*, 71(4), 577-591.
- Driessen, P. J., Glasbergen, P. & Verdaas, D. (2001). Interactive policy-making - a model of management for public works. *European Journal of Operational Research*, 128(2), 322-337.
- Dye, T. R. (2017). *Understanding Public Policy*. (15th Ed.), Florida State University, Published by Pearson.
- Global Infrastructure Anti-Corruption Centre (GIACC). (2014). *Corruption Information: What is corruption?* Available at: http://www.Giaccentre.org/what_is_corruption.php.
- Gnutzmann, H., McCarthy, K. & Unger, B. (2010). Dancing with the devil: Country size and the incentive to tolerate money laundering. *International Review of Law and Economics*, 30(3), 244-252.
- Hamin, Z., Omar, N., Abdul Hakim, M. (2015). When Property is the Criminal: Confiscating Proceeds of Money Laundering and Terrorist Financing in Malaysia. *Procedia Economics and Finance*. 31(3), 789-796.
- Hill, M. & Hupe, P. (2014). *Implementing Public Policy: An Introduction to the Study of Operational Governance*. Third Edition. SAGE Publications Ltd.

- Kettunen, P. (2008). The Innovative Comparison of Public Policies, *Public Administration Review*. Washington: Mar/Apr 2008. 68 (2).
- Lin, T.C. (2016). Financial Weapons of War. *Minnesota Law Review*, 100, 1377-1440.
- Mat Isa, Y., Mohd Sanusi, Z., Nizal Haniff, M., Barnes, P. (2015). Money Laundering Risk: From the Bankers' and Regulators Perspectives. *Procedia Economics and Finance*, 28, 7-13.
- Nikoloska, S. & Simonovski, I. (2012). Role of banks as entity in the system for prevention of money laundering in the Macedonia. *Social and Behavioral Sciences*, 44, 453 – 459.
- Rose-Ackerman, S. & Carrington, P. (2013). *Anti-corruption policy*. Can International Actors Play a Constructive Role Carolina Academic Press.
- Safari Dashtaki, M., Zare, R. & Nikbakhsh, M. (2018). Explaining the Structural Factors Influencing the Formation of Policy Networks; (A Survey on Iranian Entrepreneurship System). *Journal of Public Administration*, 10 (1), 109-136. (in Persian)
- Sepahvand, R., Aref Negad, M., Sepahvand, M. & Fathi, F. (2018). The Effect of Structural Capital on the Reduction of Administrative Corruption Considering the Mediating Role of Individual Motives for Committing Corruption (Case Study: Kerman Province Governmental Agencies). *Journal of Public Administration*, 10(4). 563-582. (in Persian)
- Srinagar, M.A. (2016). *Anti-Money-laundering Policy of the Bank*. The Jammu & Kashmir Bank Ltd. PP.1-5.
- Transparency International (TI). (2017). Corruption Perceptions Index 2017. Available at: <http://www.transparency.org/cpi2017#results-table>.
- Van Tatenhove, J., Edelenbos, J. & Jan Klok, P. (2010). *Power and Interactive Policy-Making: a Comparative Study of Power and Influence in 8 Interactive Projects in the Netherlands*. The Authors. Public Administration © 2010 Blackwell Publishing Ltd.